

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы
министрлігінің Орман және аң шаруашылығы
комитеті
(ҚР Президентінің 2013.01.16 ж. N 466
Жарлығымен оның функциялары мен өкілеттіктері
ҚР Қоршаған ортаны қорғау министрлігіне беріле
отырып, қайта ұйымдастырылды)

Қазақстан Республикасы Ауыл
шаруашылығы министрлігі Орман
және аңшылық шаруашылығы
комитеті төрағасының 2005 жылғы
4 мамырдағы № 110 Бұйрығы.
Қазақстан Республикасы Әділет
министрлігінде 2005 жылғы 6
маусымда тіркелді. Тіркеу № 3666.
Күші жойылды - Қазақстан
Республикасы Ауыл
шаруашылығы министрінің м.а.
2010 жылғы 1 қыркүйектегі № 553
бұйрығымен

Комитет лесного и охотничьего хозяйства
Министерства сельского хозяйства Республики
Казахстан

Ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін тұқымдар мен көшет материалдарын пайдалану, тасымалдау ережесін бекіту туралы

*Ескерту. Күші жойылды - ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а.
2010.09.01 № 553 (ресми жарияланғаннан бастап он күнтізбелік күн өткен соң
қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.*

Қазақстан Республикасы Орман кодексінің 79-бабын іске асыру мақсатында
БҰЙЫРАМЫН:

1. Қоса беріліп отырған Ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін
тұқымдар мен көшет материалдарын пайдалану, тасымалдау ережесі бекітілсін.
2. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланғаннан кейін он күн өткен соң
қолданысқа енгізіледі.

Төраға

«ЗҚАИ» ШЖҚ РМК лауазымды тұлғаның ЭЦҚ мәліметі бар QR-код

ҚР НҚА ЭББ-гі нақты
құжатқа сілтеу QR-коды

Қазақстан Республикасы
Ауыл шаруашылығы министрлігі
Орман және аңшылық
шаруашылығы комитеті төрағасының
2005 жылғы 4 мамырдағы
N 110 бұйрығымен
бекітілген

**Ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін тұқымдар мен көшет
материалдарын пайдалану, тасымалдау
ЕРЕЖЕСІ**

1. Осы Ереже Қазақстан Республикасының Орман кодексіне сәйкес әзірленді және ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін орман тұқымдары мен көшет материалдарын пайдалану, тасымалдау тәртібін реттейді және орман иеленушілер немесе орман пайдаланушылар үшін, соның ішінде жекеше орман қоры жерлеріндегі орман иеленушілер немесе орман пайдаланушылар үшін міндетті болып табылады.

2. Орман тұқымдары мен көшет материалдарын пайдалану, сондай-ақ оларды тасымалдау ормандарды жасанды жолмен қалпына келтіру және орман өсіру үшін тұқымдар мен көшет материалын пайдаланудың географиялық және экологиялық таралу аймағы (тасымалдау шекарасы) реттелетін орман тұқымдарын аудандастырумен қатаң сәйкестілікте жүзеге асырылады.

3. Қазақстан Республикасының аумағында отандық және шетелдік тұқымдар мен көшет материалын пайдалану өсімдіктер карантині саласындағы уәкілетті органның карантиндік, фитосанитариялық сертификаттары мен импорттық карантиндік рұқсатнамалары болған жағдайда жүзеге асырылады.

4. Орман егу және көшет материалын өсіру кезінде тек тексерілген және кондициялы тұқымдар ғана пайдаланылады. Шетелдік тұқымдар мен көшет материалы карантиндік объектілермен және бөтен текті түрлермен жасырын залалданудың болуына интродукциялық-карантин питомниктерінде тексерілуге тиіс.

5. Себу үшін пайдалануға жататын тұқымдар олардың жаппай өсіп-өнуін ынталандыру және топырақта өсіп шығуын арттыру мақсатында себу алдындағы өңдеуден өтеді.

6. Тұқымдарды себу алдында өңдеудің мынадай тәсілдері қолданылады: тұқымды стратификациялау (тұқымның өніп шығуын жеңілдету) (тұқымды тоңазыту), тұқымның сыртқы қабаттарына механикалық, жылумен және химиялық әсер ету, тұқымдарды микроэлементтермен және өсу стимуляторларымен өңдеу, дыбыспен, ультрадыбыспен және магнитпен әсер ету, тұқымдарды дәрілеу және улау.

Тұқымдарды тегіне байланысты себу алдында әзірлеу шараларын жүргізу тәсілдерінің ерекшеліктері осы Ереженің 1-қосымшасында келтірілген.

7. Тұқымдарды себуге стратификациялау арнайы үйлерде, тоңазытқыштарда, жертөлелерде, ұраларда немесе траншеяларда жүргізіледі (жылы стратификация тұқымның түріне байланысты +10-нан +35 °С-қа дейін, салқын стратификация 0-ден +7 °С-қа (+10 °С сирек) дейін температурада жүргізіледі).

8. Стратификацияның ұзақтығы тұқымның физиологиялық тыныштығының сипатына, тұқымның өсіп-өнуін тежейтін басқа да факторлардың болуына байланысты.

9. Тұқымды стратификациялауды себуге бір-екі күн қалғанда тоқтатады. Бұл ретте өнген тұқымдарды құрғап қалғанша кептіріп, содан кейін егеді.

10. Орман тұқымдарын тасымалдау (тасу) кезінде олардың бүлінуіне жол бермеу үшін тұқымдарды белгілі бір ылғалдылыққа дейін жеткізіп, кептіреді де, 5-6 қабат қағаз немесе мата қаптарға, ағаш жәшіктерге және басқа ыдысқа тығыздамай салады. Ыдысқа салынған тұқымдардың бір орнының массасы 50 килограмнан аспауға тиіс.

11. Қап-жәшіктің әрбір орыны тұқымның түр атауы, массасы, паспортының нөмірлері мен мерзімі, жөнелтуші мен алушы ұйымдардың атаулары мен мекен-жайлары көрсетілген ішкі және сыртқы заттаңбалармен жабдықталады.

12. Тамыр жүйесі ашық екпе көшеттер, тікпе көшеттер және қысқы (сүректенген) қалемшелер көктемгі және күзгі кезеңдерде ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін пайдаланылады.

Тамыр жүйесі жабық екпе көшеттер мен тікпе көшеттерді (топырақ түйнегімен, контейнерлердегі және басқалар) тамыр жүйесі кеуіп қалудан сақталған жағдайда бүкіл жыл бойына отырғызуға болады.

13. Орман иеленуші мен орман пайдаланушы ормандарды жасанды жолмен қалпына келтіру және орман өсіру үшін өсірген немесе сатып алған көшет материалы орман шаруашылығы бойынша техникалық және технологиялық стандарттарға, сондай-ақ 2 және 3-қосымшаларда көрсетілген осы Ереженің талаптарына сай келуге тиіс.

14. Ормандарды қалпына келтіру және орман өсіру кезінде тегіс діңшелері, толық сүректенген өркен ұштары, тыныштық жағдайындағы әбден қалыптасқан бүршіктері, сондай-ақ шашақты тамырларының мөлшері жеткілікті жақсы тармақталған сау тамыр жүйесі бар екпе көшеттер мен тікпе көшеттер пайдаланылады.

15. Ағаштар мен бұталардың барлық тұқымдарының діңшесінің биіктігі 10 сантиметрден 60 сантиметрге дейінгі екпе көшеттері стандартты көшет материалы болып есептеледі. Бұл ретте стандартты көшет материалының тамыр жүйесінің ұзындығы мынадай болады:

топырақ мол ылғалданған жағдайда - 10-20 см;

қалыпты ылғалданған жағдайда - 15-20 см;

жеткіліксіз ылғалданған жағдайда - 20-30 см.

16. Орман дақылдарын өсіру кезінде стандартсыз көшет материалын пайдалануға болмайды.

17. Бұталарды қоспағанда, діңшелері қосарланған және басты өркені тармақталған, сондай-ақ әртүрлі зақымдары бар, соның ішінде зиянкестер мен аурулар бүлдірген көшет материалы стандартсыз материал болып есептеледі және ландшафтық-рекреациялық екпелер өсіру кезінде ғана пайдаланылуы мүмкін.

18. Көшет материалын сапасы мен саны бойынша орман иеленушінің (орман пайдаланушының) питомниктерде қабылдап алуды комиссия жүзеге асырады.

19. Көшет материалы топ-тобымен қабылдап алынады. Топ болып бірдей жағдайларда өсірілген және осы Ереженің 4-қосымшасына сәйкес нысан бойынша ресімделген бір тұқымның, жасы мен шығу тегі бір екпе көшеттердің, тікпе көшеттердің кез-келген мөлшері есептеледі.

20. Тасымалдау кезінде көшет материалы орамдарға түйіліп, саңылаулары бар жәшіктерге, қаптарға, себеттерге салынады.

Тамыр жүйесінің кеуіп қалуына жол бермеу мақсатында көшет материалын жеткілікті мөлшерде дымқылдап, оған ағаш үгіндісін, қар себеді, сабанмен немесе қамыспен жауып тастайды.

**Ормандарды молықтыру және орман өсіру үшін тұқымдар мен көшет материалдарын пайдалану, тасымалдау ережесіне
1-қосымша**

Тұқымдарды тегіне байланысты себу алдында өндеудің ерекшеліктері

р /с N	Тегі	Тұқымды себуге дайындау тәсілдері		Тұқымдардың өсу қуатын және олардың жердегі өнгіштігін ынталандыруға әзірлеу әдістері
		күзгі	көктемгі	
1	2	3	4	5
1	Кәдімгі өрік	Тұрақты аяздарға екі ай қалғанда себілсе стратификацияланбайды. Күз аяғында себілсе жиналған сәттен бастап жазғы траншеяларда немесе үй-жайларда құм салынған жәшіктерде стратификациялайды	3-5 ⁰ С температура дымқыл құм салынған жәшіктерде 90-100 күн бойы немесе қыста тоңазымайтын траншеяларда стратификациялайды	Тұқымды температурасы 35 ⁰ С суға жібітеді, үшінші тәулікте температурасы 16-18 ⁰ С су құяды. Содан кейін температурасы 30-35 ⁰ С үй-жайларда құм салынған жәшіктерде стратификациялайды. Қоспаны күніне 2-3 рет ауда-

				рыстырып тұрады. 12-15-ші күні өсіп-өне бастайды.
2	Биік айлант	Дайындамайды	2-3 күн бойы суға жібітеді	
3	Бұталы аморфа	Дайындамайды	24 сағат бойы суға жібітеді	
4	Қара жемісті арония	Дайындамайды	Марганец қышқылы калий ерітіндісінде (0,5 %) 2 сағат бойы жібітеді, содан кейін 60 күн стратификациялайды	
5	Қотыр қайың	Ерте жазда себілсе алдын ала тұқымды жабысқақ күйге дейін жібітіп алады, күз аяғында және қыста себілсе дайындалмайды	Алдын ала ішінара жабысқақ күйге дейін жібітіп алады (2-3 тәулік) немесе құрғақ күйінде себеді	Алдын ала жібітілген тұқымды 2 тәулік бойы қарға аунатып, тоңазытып алады. Қарға аунату ұзақтығы - 30 күн. Температурасы төмен (0 ⁰ С-қа жуық) үй ішінде құм салынған жәшіктерде 30 күн стратификациялайды және ТМТД-мен немесе фентиураммен дәрілейді. Тұқымды 6 сағат бойы 0,005 % күкірт қышқы-

				<p>лы кобальт ерітіндісімен (COSO₄) немесе 0.001 % молибден ерітіндісімен (NH₄)₂ MoO₄ өңдейді. Марганец қышқылы калийдің 0,5 % ерітіндісімен 2 сағат дәрілейді</p>
6	Түкті қайың	Қажет емес	Алдын ала 2 тәулік бойы жібітіп алады немесе құрғақ күйінде себеді	<p>Қарға ауналып алады немесе төмен температурада (0⁰ С-қа жуық) алдын ала жібітілген тұқымды құм салынған жәшіктерде 30 күн бойы стратификациялайды. Алдынала жібітілген тұқымды брезентке үйіп, жабысқақ күйге дейін жеткізеді. ТМТД-мен немесе фентиураммен</p>

				дәрілейді.
7	Шығыс биотасы	Тәулік бойы жібітіп алады	Тәулік бойы жібітіп алады	
8	Кәдімгі қына-ағаш	Қыркүйектен кешіктірмей себілсе дайындамайды; неғұрлым кеш себілсе 30 күн стратификациялайды	80-90 күн бойы 0-5 °С температурада құм салынған жәшіктерде стратификациялайды	Тұқымды 50 °С температурадағы суда 2 тәулік бойы жібітеді
9	Тікенді (кәдімгі) долана	Сеппейді	12-24 сағат бойы 45 % күкірт қышқылы ерітіндісінде жібітеді, жуып-шаяды және температурасы 20-25 °С үй-жайларда 180-240 күн стратификациялайды	
10	Алқызыл долана	Сеппейді	Жинап алғаннан кейін бірден 5-10 °С температурада 160-260 күн бойы үнемі ылғалдандыра және араластыра отырып стратификациялайды	
11	Бір аналық долана	Жинаған соң 1 жыл ішінде стратификациялап, келесі күзде себеді. Стратификация алдында 3-4 күн жібітеді	Сеппейді	
12	Кәдімгі шиесі және дала шиесі	Жиналған сәттен бастап себуге дейін жаңа жиналған, кептірілмеген тұқымдарды	Жинаған сәттен бастап 180 күн ішінде (дала шиесі үшін - 120-180 күн) үйжайда немесе тоңазымайтын траншеяларда стратификация-	

		жазғы траншеяларда немесе салқын үй ішінде стратификациялайды	лайды	
13	Жылтыр шегірін	Жинағаннан кейін бірден құрғақ күйінде себеді немесе 2 сағат суға жібітіп, кептіріп алады		
14	Үш тікенекті (кәдімгі) қарама	Тұқымды жинаған сәттен бастап себуге дейін жазғы траншеяларда немесе құм салынған жәшіктерде стратификациялайды. Құрғақ тұқымды ерте көктемде себуге болады	Тұқымға тым ыстық су (90 °С) құяды, содан соң салқындаған суда 10 сағат қалдырады. Су мен тұқымның арақатынасы 3:1. Ісінбеген тұқымды қайта өңдейді.	Ыстық су құюды күкірт қышқылының концентратымен 2 сағат өңдеу мен алмастыруға болады
15	Кәдімгі алмұрт	Аязға 1,5 ай қалғанда себер болса дайындамайды, кешірек себетін болса жинаған сәттен бастап жазғы траншеяларда стратификациялайды	Алдын ала 2 тәулік жібітілген тұқымды қыста тоңазымайтын траншеяларда немесе үйжайда 0-5 °С температурада стратификациялайды. Стратификация мерзімі - құмда 90 күн, шымтезек ұнтағында 75 күн	Стратификацияланбаған тұқымды гибберелиннің 0,002% ерітіндісінде 3 тәулік бойы жібітеді, содан кейін дымқыл құммен араластырады.

				Тұқым 6-7 күннен кейін өсіп-өнеді. ТМТД-мен немесе фентеураммен дәрілейді
16	Ақ дерен және алқызыл дерен (свидина)	Жинаудан себуге дейін бірден жазғы траншеяларда стратификациялайды. Жинаған соң дайындықсыз бірден себуге болады.	Үйжайларда құм салынған жәшіктерде 180 күн бойы немесе жинаған соң бірден жазғы, содан кейін қысқы тоназымайтын траншеяларда 240-270 күн бойы стратификациялайды	Тұқымды 15 күн бойы қарға аунатып алады, содан кейін оны үй-жайларда 90 күн бойы 5-6 °С температурада стратификациялайды
17	Өте әдемі емен	Дайындамайды	Қыста траншеяларда немесе құм салынған жәшіктерде сақталған соң дайындықты қажет етпейді	
18	Кәдімгі шырша және сібір шыршасы	Дайындамайды	9-12 сағат суға жібітеді	Жібітілген тұқымды себу алдында 60-90 күн бойы қарға аунатып алады. Марганец қышқылы калийдің 0,5 % ерітіндісінде 2 сағат жібітеді. ТМТД-мен, фентиураммен, БМК-мен немесе фундазолмен дәрілейді. Мынадай

				<p>микроэлементтердің су ерітінділерінде 12-18 сағат жібтеді: күкірт қышқылы кобальт (0,03 %), күкірт қышқылы мыс (0,03 %) немесе марганец қышқылы калийдің, бор қышқылының, күкірт қышқылы мыстың, мырыштың және кобальттің (0,002 %-тен) қоспасы</p>
19	Шренк (тянь-шань) шыршасы	Сеппейді	<p>Алдын ала бір тәулік суға жібітілген тұқым қарға аунатылады. Қарға аунату мерзімі 1-1,5 ай. Қарға аунатқаннан кейін 0,5% $KMnO_4$ ерітіндісінде 30 минут дәрілейді</p>	<p>Тұқымды температурасы 35-40 °C суға салып, 24 сағат ұстайды. Содан соң оны 0,5 % $KMnO_4$ ерітіндісінде 30 минут дәрілеп, көлеңкеде әбден кептіріп алып себеді.</p>
20	Кәдімгі	Дайындауды	Қысқы тоңазымай-	

	ұшқат	кажет етпейді	тын траншеяларда немесе үйжайларда 2-5 ⁰ С температурада 60-90 күн стратификациялайды	
21	Татар ұшқаты	Дайындауды кажет етпейді	Қысқы суық траншеяларда немесе үй-жайларда 2-5 ⁰ С температурада 50-60 күн стратификациялайды	Себу алдында шағын қаптарға салып 1,5 ай бойы қар үстіне қойып қояды немесе 5-8 ⁰ С температурада аптасына 2 рет ылғалдандыра және араластыра отырып ағаш үгінділерінде стратификациялайды. 18-20 күннен кейін тұқым өнеді
22	Кәдімгішәңгіш	Жаңа жиналған тұқымдарды жазғы траншеяларда стратификациялағанда өскіндер бір	Жинаған соң алдымен жазғы, одан кейін қыста тоңазымайтын траншеяларда немесе алдымен	

		жылдан кейін пайда болады.	үй-жайларда 15-18 ⁰ С температурада, содан соң қыста 5 ⁰ С дейін төмен температурада стратификациялайды	
23	Ағаш тәріздес қараған (сары қараған)	Дайындауды қажет етпейді	Бөлме температурасындағы суда 5 сағат жібітеді	45 күн бойы қарға аунатады немесе 0 ⁰ С мұзда 30 күн бойы ұстайды
24	Кәдімгі атталшын	Дайындауды қажет етпейді	Қысқы тоңазымайтын траншеяларда сақтау кезінде дайындайды	Сактаудан кейін жылы жерде бірнеше күн ұстап, өнгенше, араластырып және ылғалдандырып тұрады
25	Жалған сүйір жапырақты үйеңкі (явор, ақ үйеңкі)	Ерте күзде себуді дайындықсыз жүргізеді, ал кеш себілетінде рін жиналған сәттен себуге дейін жазғы траншеяларда стратификациялайды	Алдымен үй-жайда 0-3 ⁰ С температурада 45 күн стратификациялайды, содан кейін 45 күн бойы қар астында ұстайды. Тұқымды 3 тәулік бойы жібітеді, содан соң алдымен 5-10 ⁰ С температурада үй-жайда 60 күн, одан кейін 0 ⁰ С-та 60 күн	Қарда 45-60 күн стратификациялайды. Молибден аммонийдің 3% ерітіндісінде 24 сағат жібітеді, содан соң 8 күн бойы

			стратификация-лайды	күніне 3 рет 4 минутқа жылы суға (35-38 ⁰ С) және суық суға (0 ⁰ С) салады
26	Сүйір жапырақты үйеңкі (платан тәрізді үйеңкі)	Ерте күзде себуді дайындайтын жүргізеді, ал кеш себілетіндерін жинаған сәттен себуге дейін жазғы траншеяларда стратификациялайды	Үй-жайларда немесе қысқы тоңазымайтын траншеяларда стратификациялайды. Стратификациялау мерзімі 45-60 күн.	Қар араластыра отырып 45-60 күн стратификациялайды. Тұқымға жылы (40 ⁰ С) су құйып, брезентпен жауып, 3 тәулік ұстайды. Содан кейін 30 ⁰ С жуық температурадағы үй-жайларда құм салынған жәшіктерде ұстап, күн сайын араластырып және ылғалдандырып тұрады. Тұқымдар 7-ші күні өнеді. ТМТД-мен немесе фентиураммен дәрілейді
27	Дала үйеңкісі	Жиналғаннан кейін жазғы траншеяларда себуге дейін	Жинағаннан кейін алдымен жазғы, содан кейін қысқы тоңазымай-	Тұқымды 3 күн жібітіп, алдымен

		кемінде 45 күн стратификациялайды	тын траншеяларда 150-180 күн стратификациялайды	үй-жайларда 10-15 °С температурада 60 күн, содан кейін 0 °С температурада 30-60 күн стратификациялайды
28	Күміс үйенкі	Сеппейді	Жинаған соң дайындықсыз бірден себіледі (мамырдың аяғы - маусымның басы)	Құрғақ ауа райында екпелерді суару міндетті
29	Татар үйенкісі (үйенкі емес, қара үйенкі)	Жиналғаннан себуге дейін жазғы траншеяларда стратификациялайды	Күзден бастап қысқы тоназымайтын траншеяларда стратификациялайды	Тұқымды құм салынған жәшіктерде 0-3 °С температурада әрбір 2-3 күн сайын ылғалдандыра және араластыра отырып страфикациялайды. 30 күннен соң ылғалдандыруды тоқтатады, температураны 0 °С дейін төмендетеді. 2-ші күні тұқымды қайта ылғал-

				дандырып, темпера- тура- ны 5 ⁰ С дейін көтереді. Бұдан кейін тұқым 18-20-шы күні өнеді. Дайын- дықтың жалпы ұзақтығы 50 күн
30	Шаған жапы- рақты үйеңкі	Дайындауды қажет етпейді	Үй-жай ішінде 30 күн стратифика- циялайды немесе 1 ай қар астында ұстайды	
31	Ірі жапы- рақты жөке	Тұқымды жиналғаннан бастап жазғы траншеяларда немесе құм салынған жәшіктерде 90 күн бойы стратифика- циялайды	Алдымен жазғы траншеяларда немесе үй-жай- ларда, ал содан кейін 0-5 ⁰ С температурада қысқы тоңазымай- тын траншеяларда стратификация- лайды. Стратифи- кация ұзақтығы - 180 күнге дейін	
32	Ұсақ жапы- рақты жөке	Тұқымды жина- ғаннан соң себуге дейін жазғы траншея- ларда страти- фикациялайды	Тұқымды жазғы, содан соң қысқы тоңазымайтын траншеяларда стратификация- лайды	Тұқымды ауық-ауық ауысты- рылып тұратын суда 10 күн жібітеді, содан соң 30 күн

				15-25 °С температурада және 90-120 күн 0 °С температурада стратификациялайды
33	Сібір балкарағайы	Дайындауды қажет етпейді	9-12 сағат суға жібітеді және 1-1,5 ай қарға аунатады; КМп О ₄ 0,5% ерітіндісінде 30 минут дәрілейді	Тұқымды 3 тәулік марганец қышқылы калийдің 0,004 % ерітіндісінде +26 °С температурада жібітеді, содан кейін дәке дорбаларға салып, дымқыл ағаш үгінділерімен (1,5-2 см қабатпен) көміп, 2 тәулік ұстайды. Тұқымды 24 сағат бром калийінің 0,5 % ерітіндісінде немесе 0,05 % колхицин ерітіндісінде жібітеді. Тұқымды

				себуге 30 сағат қалғанда әлсіз әк ерітіндісінде (10 л суға 200-250 гр әк) жібітеді.
34	Жіңішке жапырақты жиде	Ерте күзде сепкенде жинаудан кейін дайындамайды; кеш себілсе, жиналған кезден бастап сепкенге дейін жазғы траншеяларда стратификациялайды	Алдын ала 4 тәулік жібітілген тұқымды қысқы тоңазымайтын траншеяларда немесе 16-20 ⁰ С температурада үй-жайлар ішінде стратификациялайды. Стратификациялау ұзақтығы - 90-120 күн	Тұқымға ыстық су (50-60 ⁰ С құйып, бір тәулік жібітеді. Содан кейін температурасы 16-20 ⁰ С үй-жайда құм салынған жәшіктерде стратификациялайды. 15-20-шы күні өне бастайды.
35	Кәдімгі бадам	Дайындауды қажет етпейді	Үй-жайларда немесе траншеяларда 30-60 күн стратификациялайды	
36	Виргиния аршасы	Топырақтың қатуына 1,5-2 ай қалғанда себілетін болса, дайындауды қажет етпейді	Үй-жай ішінде 20-30 ⁰ С температурада 30 күн, 15 ⁰ С температурада 120 күн стратификациялайды	Тұқымды 30-50 мин мөлшерде күкірт қышқылы концентратымен өңдейді, сумен шаяды, содан

				кейін 0-5 °С темпе- ратурада 90-120 күн стра- тифика- циялайды
37	Кәдімгі арша	Топырақтың қатуына 1,5-2 ай қалғанда себілетін болса, дайын дауды қажет етпейді	Үй-жай ішінде 20-30 °С температурада 30 күн, 15 °С температурада 120 күн стратификациялайды	
38	Түркістан аршасы	Жаңа жиналған тұқымды дайындамай сол күйінде тамыз айы ішінде себеді	Өткен жылғы терең тыныштықтағы тұқымды жазда шілдеде-тамыздың бас кезінде себеді.	
39	Жарты шар тәрізді арша	Бұл да қыркүйектің бірінші жартысында себіледі	Бұл да солай	
40	Шырғанақ	Топырақ қатпай тұрып 1 айдан кешіктірмей себілсе, дайындауды қажет етпейді	Үй-жайда 0-5 °С температурада құм салынған жәшіктерде 90 күн стратификацияланады	3 тәулік суда жібітіп алып, үй-жайда 30 күн стратификациялайды
41	Грек жаңғағы	Дайындамайды	Үй-жайда құмда 0-5 °С температурада 30-45 күн стратификациялайды	Тұқымды көктемде себуге 5-7 күн қалғанда қапқа салынған күйінде тау өзенінің ағын суына

				малады.
42	Кәдімгі шабдал	Дайындауды қажет етпейді	Үй-жайда 0-5 °С температурада 100-120 күн стратификация-лайды	
43	Сібір самырсыны	Дайындауды қажет етпейді	Алдын-ала жібітілген тұқымды 30 күн 0-5 °С температурада күм салынған жәшіктерде стратификация-лайды	Алдын-ала жібітілген тұқымды 30 күн қарға аунатады
44	Жалған қараған (ақ қараған)	Сеппейді	Тұқымды стратификациялайды немесе температурасы 80-85 °С су құйып, алғашқы 15-20 мин араластырып, суығанша қалдырады. Қажет болса ісінбеген тұқымдарды електен өткізіп алып, оларды өндеуді қайталайды	
45	Тюринген үлбірегі	Шала піскен жемістер тұқымын сепкенде дайындауды қажет етпейді	Шала піскен жемістер тұқымын үй-жайда 0-5 °С температурада күм салынған жәшіктерде 210-240 күн стратификация-лайды	
46	Кәдімгі шетен	Жинап алғаннан бастап сепкенге дейін жазғы траншеяларда немесе үй-жайда стратификациялайды	Температурасы 0-5 °С үй-жайда дымқыл құмда 90-120 күн стратификация-лайды, содан кейін қармен көмеді Стратификацияның	Стратификацияланбаған тұқымды гиббереллиннің 0,002% ерітіндісінде 3

			жалпы ұзақтығы - 150-180 күн	тәулік жібітеді, содан кейін дымқыл күммен араласты- рады. 7 күннен кейін өнеді
47	Ақ сек- сеуіл, және қара сек- сеуіл	Қыста сепкенде дайындауды қажет етпейді	Дайындауды қажет етпейді	
48	Кәдімгі мамыр гүл	Дайындауды қажет етпейді	Үй-жайда 0-5 ⁰ С температурада құм салынған жәшіктерде 45 күн стратифика- циялайды	10-15 сағат суда жібітеді, содан кейін дымқыл ағаш үгінді- сінде немесе шымтезекте 2-8 күн ұстайды
49	Үй қара- өрігі	Жазғы траншея- ларда 90 күн стратификация- лайды	Қысқы тоңазымай- тын траншеяларда кемінде 150 күн стратификация- лайды	
50	Тікенді қара- өрік (шо- мырт)	Ерте жазда, тамызда себе- тілетін болса дайындауды қажет етпейді, кеш себілетін болса жинал- ғаннан бастап	Жинала салысымен үй-жайда 150-180 күн немесе қысқы тоңазымайтын траншеяларда 180-210 күн стра- тификациялайды	

		себуге дейін (2 ай бойы) жазғы траншеяларда, өткен жылдың тұқымын - 80 күн стратификациялайды		
51	Алхоры өрік (алша)	Жинала салысымен себуге дейін жазғы траншеяларда стратификациялайды. Өткен жылғы тұқымды 60-90 күн стратификациялайды	Жинала салысымен жазғы траншеяларда стратификациялайды, ал содан кейін қысқы тоназымайтын траншеяларда 120-170 күн немесе температурасы 3-5 °С үй-жайда 150 күн стратификациялайды	
52	Қызыл күрең қаракат	Жазғы траншеяларда 45-60 күн стратификациялайды	Үй-жайда 90-120 күн стратификациялайды	Тұқымды бастапқы температурасы 50 °С суда 24 сағат жібітеді. Содан кейін 12-15 °С температурада күн сайын араластырып, ылғалдандырып 30 күн стратификациялайды. Ауыспалы температурада (жылы және суық) стратификациялағанда тұқымды 30 күн дайындайды.

53	Қара қарақат	Жазғы траншеяларда 45-60 күн стратификациялайды	Үй-жайда 90-120 күн стратификациялайды	
54	Сібір самырсын қарағайы	Дайындамайды, тек марганец қышқылы калийдің 0,5 % ерітіндісінде жібітеді	Тұқымды алдын-ала 3 тәулік жібітеді, дымқыл құммен, ағаш үгіндісімен немесе шымтезек ұнтағымен араластырып, жәшіктермен қар астына немесе салқын 0 °С үй-жайға себуге дейін 2-3 ай қойып қояды. Қысқы тоңазымайтын траншеяларда сақтағанда да дайындалады	Құммен араластырылған тұқымды (2:1) қалыңдығы 20 см, 50% дейін толық ылғал сақтағанша сулап, 30-40 °С температурада 12 сағат бүркептіргішке қояды, содан кейін қарға көмеді. Бұдан кейін қайта сулап, бүр кептіргіштерге қояды, содан соң қар астына қояды. Екі мәрте өңдеуден өткен тұқымды 10-11 күн стратификациялайды. ТМТД немесе фентиураммен дәрілейді.
55	Қырым қарағайы	Себілмейді	Тұқымды 9-12 сағат суға жібітеді	

56	Кәдімгі қарағай	Дайындауды қажет етпейді	Тұқымды 9-12 сағат суға жібітеді. Дорбаларға салынған құрғақ немесе жібітілген тұқымды 1-2 ай қарға қояды.	Тұқымды жібітіп, өнгенше ылғалды күйінде ұстайды және 1-2 айға қар астына шығарып қояды. Микориз құрайтын майкүлақ саңырауқұлағының таза дақылмен тұқым микоризациясын жүргізеді. 24 сағат 0,02 % дейін күкірт қышқылы мырыш, күкірт қышқылы марганец (0,1 % және одан төмен), бор қышқылы (0,025%) және гетероауксин (0,01 % және одан төмен) ерітіндісінде жібітеді. Жиілігі 22,5кГц және қуаты 15 Вт ультрадыбыспен 10 минут өңдейді.
57	Ақ	Дайындауды		

	терек	қажет етпейді (жиналған соң бірден себіледі)		
58	Қара терек	Дайындауды қажет етпейді (жиналған соң бірден себіледі)		
59	Батыс боз аршасы	Дайындауды қажет етпейді.	Жібітілген тұқымды бір ай бойы қарға аунатады	
60	Нағыз пісте	Себілмейді.	Тұқымды 12-15 сағат жылы суда (40 ⁰ С) жібітіп, күм салынған жәшіктерде (1:3) немесе траншея- ларда 30-40 күн стратификация- лайды	Тұқымды 12-15 сағат жылы суда (40 ⁰ С) жібітіп, кашпен жылы жерге іліп қояды және өнебаста- ғанша 9-12 күн анда- санда сулап тұра- ды
61	Кәдімгі мойыл	Дайындауды қажет етпейді.	Үй-жайда 0-5 ⁰ С температурада 150-180 күн стра- тификациялайды	
62	Жабайы орман алмасы		Суда 2 тәулік жібітеді, содан кейін 0-5 ⁰ С температурада күмда, шымтезек- те немесе ағаш үгіндісінде 75-105 күн стра- тификациялайды	Стратифи- кациялан- баған тұқымды гибберл- линнің 0,002% ерітінді- сінде 3 тәулік жібітеді, содан кейін дымқыл күммен араласты- рады. Тұқым

				6-7-ші күні өнеді.
63	Кәдімгі шаған	Онша толыспаған тұқымды жазғы траншеяларда маусым айынан себуге дейін стратификациялайды	Үй-жайда алдымен 18-20 ⁰ С температурада 2-3 ай, содан кейін 5-11 ⁰ С температурада стратификациялайды. Стратификациялаудың жалпы ұзақтығы 180-200 күн (шала піскен тұқымдар)	

Ормандарды молықтыру және орман
өсіру үшін тұқымдар мен көшет
материалдарын пайдалану,
тасымалдау ережесіне
2-қосымша

**Ормандарды қалпына келтіру және орман өсіру үшін пайдаланылатын екпе
көшеттерге қойылатын талаптар**

Тұқымдардың атауы	Жасы, жыл	Тамыр мойнындағы діңнің жуандығы, (кем емес), мм
1. Қылқан жапырақты тұқымдар:		
1.1. Шырша, самырсын, арша	3-5	2,0
1.2. Қарағай, кызылқарағай	2-3	2,5
2. Жапырақты тұқымдар (бұталардан басқа)	1-3	3,5
3. Бұталар	1-3	2,5

Ескерту: Бұл талаптар тамыр жүйесі ашық көшеттерге қатысты

**Ормандарды молықтыру және орман
өсіру үшін тұқымдар мен көшет
материалдарын пайдалану,
тасымалдау ережесіне
3-қосымша**

**Ормандарды қалпына келтіру және орман өсіру үшін пайдаланылатын
көшет материалына (қалемшелерге) қойылатын талаптар**

р/с N	Тұқымдардың атауы	Орман өсетін аймақтар	Жасы, жыл	сорт	Тамыр мойнындағы діңнің жуандығы (кем емес), мм	Жердегі бөлігінің биіктігі (кем емес), см
1	2	3	4	5	6	7
1	Салпыншақ қайын (қотыр қайын) <i>Betula pendula</i> <i>Roth (B.verucosa</i> <i>Ehrh.)</i>	барлық аймақ	3-4	1 2	8 5	50 35
2	Кәдімгі қынаағаш <i>Ligustrus</i> <i>vulgare L.</i>	таулы аудандар	2-3	1 2	9 6	80 60
3	Қарағаш <i>Ulmus pinnato-ramosa</i> <i>Dieck.</i>	орманды дала, дала	2-3	1 2	8 6	55 40
4	Кәдімгі алмұрт <i>Pirus communis</i> <i>L.</i>	барлық аймақ	2-3	1 2	7 5	45 30
5	Өте әдемі емен <i>Quercus robur L.</i>	барлық аймақ	3-4	1 2	9 6	45 30
6	Кәдімгі немесе еуропалық шырша <i>Picea abies</i> <i>(L.) Karst.</i>	барлық аймақ	5-6	1 2	5 4	20 15
7	Сібір шыршасы <i>Picea obovata</i> <i>Lebed.</i>	орманды дала	5-6	1 2	6 4	30 20
8	Шренк шыршасы	таулы аудандар	5-6	1	6	25

	Picea Schrenkiana Fischet Meg.	дар		2	4	15
9	Ағаш тәріздес қараған (сары қараған) Caragana arborescens Lam.	барлық аймақ	3-4	1 2	6 4	35 25
10	Еуропалық екпе талшыны Castanea sativa Mill.	барлық аймақ	2-3	1 2	15 10	60 45
11	Жалған платанға ұқсас үйеңкі (явор, ақ үйеңкі) Acer pseudoplatanusL.	барлық аймақ	2-3	1 2	10 6	55 40
12	Сүйір жапырақты үйеңкі (платан тәрізді үйеңкі) Acer platanoides L.	барлық аймақ	3-4	1 2	8 6	35 25
13	Ат талшыны Aesculus hippocastanum L.	барлық аймақ	2-3	1 2	15 10	40 25
14	Кіші жапырақты жөке Tilia cordata Mill.	барлық аймақ	3-4	1 2	9 5	50 30
15	Сібір балқарағайы Larix sibirica Ledeb.	орман- ды дала	3-4	1 2	9 5	40 25
16	Шырғанақ Hippophae ramnoides L.	барлық аймақ	3-4	1 2	9 7	35 25
17	Грек жаңғағы Juglans regia L.	барлық аймақ	3-4	1 2	20 10	60 40
18	Сібір майқарағайы Abies sibirica Ledeb.	таулы аудан- дар	6-8	1 2	6 4	25 15

19	Шығыс биотасы	барлық аймақ	4	1	12	60
	Biota orientalis Endl			2	7	40
20	Жалған қараған	барлық аймақ	1-2	81	8	70
	тәрізді инеш (ақ қараған) Robinia pseudoacacia L.			12	6	50
21	Кәдімгі шетен	барлық аймақ	3-4	1	9	35
	Sorbus aucuparica L.			2	7	25
22	Сібір самырсыны	барлық аймақ	6-7	1	10	30
	Pinus sibirika Du Tour			2	6	20
23	Кәдімгі қарағай	орман- ды дала	3-4	1	8	25
	Pinus silvestris L.			2	5	20
24	Ақ терек (күміс терек)	орман- ды дала, дала	2-3	1	10	100
	Populus alba L.			2	7	70
25	Қара терек	орман- ды дала	2	1	7	80
	Populus nigra L.			2	6	60
26	Орман алмасы	барлық аймақ	2-3	1	8	45
	Malus silvestris (L.) Mill.			2	6	30
27	Кәдімгі шаған	барлық аймақ	3-4	1	9	35
	Flaxinus excelsior L.			2	7	25

Ескерту: Аумақ жөнінен орман өсетін аймақтарға, қосымша аймақтарға және табиғи өңірлерге енетін әкімшілік аудандар:

1. Орманды дала аймағы:

Солтүстік Қазақстан облысы;

Қостанай облысының солтүстік аудандары;

Павлодар облысының солтүстік-шығыс аудандары.

2. Дала аймағы:

Қостанай облысы (солтүстік аудандардан басқа);

Павлодар облысы (солтүстік-шығыс аудандардан басқа);

Көкшетау, Ақмола, Шығыс-Қазақстан (таулы аудандардан басқа);

Атырау және Ақтөбе облыстары;

Қарағанды облысының солтүстік бөлігі.

3. Таулы аудандар:

Шығыс Қазақстан және Алматы облыстары

**Ормандарды молықтыру және орман
өсіру үшін тұқымдар мен көшет
материалдарын пайдалану,
тасымалдау ережесіне
4-қосымша**

көшет материалына

N _____ ТӨЛҚҰЖАТ

" __ " _____ 200 __ ж.

_____ (питомник, орман иеленуші, орман пайдаланушы,

_____ заңдық, пошталық мекен-жайы)

өсірілген _____

(көшет материалының түрі: екпелер, тікекпелер,

_____ соның ішінде тамыр топырағымен, тұқымы)

1. Сапа көрсеткіштері

Партия нөмірі	Екпелердің (тікекпелердің) стандарт талаптарына сәйкестігі	Жасы	Сорты	Мөлшері, саны

Қазылған уақыты _____ Қаттау уақыты _____ Жіберілген уақыты _____

Пайдалану мақсаты _____

(дербес қажеттілік, өткізу, тасымалдау ауданы)

Өсімдіктер карантині саласындағы уәкілетті органның берген

құжаты _____

(көшет материалы карантин ауданынан басқа жерге

_____ әкетілгенде толтырылады)

2. Тұқым материалының шығу тегі

Тұқым жиналған жер _____

(облыс, аудан, орман иеленуші, орман пайдаланушы,

_____ орманшылық, орам)

Тұқымның сапасы туралы куәлік _____

(N, қашан және кім берген)

Тұқым селекциялық санаты _____

(сортты, жақсартылған, қалыпты)

3. Өсіру шарттары

Өсіру тәсілі _____

(ашық жер, бақылау жасалатын орта жағдайлары)

Топырақ жағдайлары, қолданылатын субстрат _____

Тыңайтқыш шашу, басқа агротехникалық іс-шаралар _____
(атауы, доза,

кезеңділігі, т.б.)

Зиянкестермен, өсімдіктер ауруларымен және арамшөптермен күресу
жөніндегі іс-шаралар _____

(препараттың түрі, атауы, өңдеу мерзімі мен

кезеңділігі)

Орман иеленуші, орман пайдаланушы _____
(қолы, т.а.ж.)

М.О.

_____ тіркелді
(орман қорын күзету, қорғау, пайдалану, ормандарды молықтыру

және орман өсіру саласындағы аумақтық орган)

№ "___" _____ 200 ж.